

Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

1111 Budapest, Sztoczek J. u. 2-4. fsz. 2.

Érveléstechnika 4.

Érzelmekre apellálás további esetei

1. Jutalomra hivatkozás.

Az érvelések nem csak azzal operálhatnak, hogy fenyegetik önbecsülésünket, jó hírünket, képességeinkről kialakult képet, hanem azzal is, hogy „beígérik” mindezek javulását. Jutalom kilátásba helyezésével is lehet motiválni egy ítélet meghozatalát, illetve egy cselekedetet, sőt, időnként még sokkal hatásosabban is , mint egy fenyegetéssel.

Bár a fenyegetésre hivatkozás ellentéte, ám érdemes a két hibát együtt tárgyalni: érveléstechnikai szempontból a fenyegetésre apellálással kapcsolatban elmondottak ebben az esetben is érvényesek. (Reklámok kedvenc eszköze)

Érzelmekre apellálás további esetei

2. Közvélekedésre apellálás.

Gyakran nyomatékosítjuk véleményünket, álláspontunkat azzal, hogy mindenki, de legalábbis a többség egyetért vagy egyetérthet vele.

A közvélekedésre apellálás hibáját követi el egy racionális vita folyamán az a személy, aki anélkül, hogy további bizonyítékot hozna fel álláspontja mellett, pusztán annak alapján fogad el, illetve utasít el egy álláspontot, hogy majdnem mindenki vagy a többség egyetért vele vagy elutasítja.

Érzelmekre apellálás további esetei

Közüvélekedésre - vagy cselekvésre vonatkozóan:
„**más is ezt teszi**” - apellálás példái:

„**Köztudott, hogy a nők hisztisebbek, mint a férfiak .**”

Másik példa:

„**x: Kérlek egy kicsit lassabban vezess. Szerintem túl gyorsan mész.**

y: Miért? Nézz már körbe: mindenki ilyen gyorsan megy.”

Érzelmekre apellálás további esetei

1. Kétségtelen, hogy bizonyos helyzetekben az ellenérv erejét mérsékli az a hallgatólagos gondolat, amely implicite a közvélekedés, általánosan elterjedt cselekvés pozitív, de legalábbis a hivatalosan hangoztatottnál kevésbé kártékony következményeit előfeltételezi. (Nem véletlen, hogy mindenki ezt gondolja, mindenki ezt teszi; sokan ezt teszik és nem is származik nagy bajuk belőle stb. Például X érvelő hallgatólagosan úgy véli, hogy az adott útszakasznál igen problematikus lenne betartani a fennálló sebességkorlátozást, éppen ezért nem tartja be szinte senki stb.) Csakhogy ebben az esetben az érv viszonylagos erejét az említett elhallgatott ítéletek szolgáltatják, s nem **önmagában** az explicite állított közvélekedésre történő hivatkozás. Vannak olyan közvélekedések, melyek nem véletlenül rögzültek, ám olyanok is melyek idővel tarthatatlannak bizonyulnak.
2. Egy közvélekedésre hivatkozás lehet meggyőző, illetve erős, amennyiben egy elfogadott eljáráshoz történő alkalmazkodást javasol.

„Ne tolakodj! Láthatóan itt nem szokás tolakodni, mások is kivárják a sorukat.”

Érzelmekre apellálás további esetei

Csoportnyomásra hivatkozás:

Például ellenzéki szimpatizánsok egymás között:

- A kormány négy év alatt csődbe vitte az országot.
- Na, azért ez még nem csőd! Ne felejtsük el, hogy ...
- Már te is ezekkel vagy? Vagy csak bedőlsz nekik?

Érzelmekre apellálás további esetei

A **csoporthoz tartozásra hivatkozás** hibáról beszélünk akkor, ha egyéb információ nélkül pusztán azon az alapon kívánunk elfogadtatni egy álláspontot, hogy ez a csoporthoz tartozás feltétele.

A racionális vita szempontjából mind ez a hiba, mind a **közvélekedésre apellálás** azért különösen veszélyes, mivel kialakulása nem pusztán az érvelőtől, hanem a meggyőzendő személytől is függ: hajlamosak vagyunk a közvélekedésnek, illetve a csoporthoz tartozásnak engedni.

Érzelmekre apellálás további esetei

Személyeskedés

Személyeskedésről beszélünk akkor, amikor a vitapartner személyének támadására építjük érvelésünket. Annak szándékait, motivációit, kompetenciáját kérdőjelezzük meg, s ezáltal következtetünk álláspontja tarthatatlanságára.

Többnyire

- Motivációi
- Kompetenciája
- Következetlensége

alapján tartjuk indokoltnak álláspontja megkérdőjelezését.

Érzelmekre apellálás további esetei

Két kolléga egy harmadik javaslatát vitatja meg. Az egyik támogatja, a másik ellene van, majd egy ponton ez utóbbi azt mondja:

- Különben is egy elfogult és goromba fráter.

A hiba abban rejlik, hogy a másik személye alapján – elfogult, goromba – következtet az álláspontja elfogadhatatlanságára. Azért mert a szóban forgó illető ilyen tulajdonsággal rendelkezik, még az adott szakmai kérdésben igaza lehet. Az érvelő a vitapartnerből nem megalapozott érveléssel, hanem érzelmekre apellálással igyekszik kiváltani a helyeslést.

Érzelmekre apellálás további esetei

1. Motivációk rámutatásával történő lejáratás.

Két csoport vitatkozik egymással a könnyűdrogok legalizációját illetően. Tudják, hogy az egyik csoportban egy kábítószer díler foglal helyet. A vita egy szakaszában a másik csoportból az egyik vitázó felkiált:

- Ugyan már ez egy díler! Érdeke fűződik a hangoztatott állásponthoz, csak nem veszitek úgy mint az igazság lovagját? Ne dőljetek már be egy bűnözőnek!

A probléma az, hogy az illetőnek érdekeltségétől, motivációjától függetlenül még lehet igaza. **Önmagukban** ezek a tények nem cáfolják az álláspontját.

Érzelmekre apellálás további esetei

2. A vitapartner kompetenciájának megkérdőjelezése által történő személyeskedés.

A vitapartner a másik személy megfelelő tapasztalatának, szakmai tudásának, szellemi, kognitív képességeinek állítólagosan hiányos volta alapján eleve lezártnak tekinti a vitát: arra következtet, hogy az ilyen embernek nem is lehet igaza.

Vitathatatlan, hogy kétségesnek tekintjük az ilyen személy érvelését, ám mindezek **önmagukban** mégsem garantálják állításának tarthatatlanságát.

Érzelmekre apellálás további esetei

Bár egy igaz tézisekből kiinduló, logikailag korrekt érvelés garantálja a következtetés igazságát, ám ez nem jelenti azt, hogy megfordítva, egy érvénytelen vagy hamis tézisekből kiinduló érvelés feltétlen hamis következtetésekre vezetne.

Példák:

P1: Minden denevér madár (H)
P2: Minden madár képes repülni (H)
K: A denevér képes repülni (I)

Az érvelés érvényes, ám hamis tézisekből (premisszák) következtet. A végkövetkeztetés (konklúzió) viszont igaz.

P1: Minden emlős meleggvérű (I)
P2: Minden bálna meleggvérű (I)
K: Minden bálna emlős (I)

Az következtetés igaz tézisekből indul ki, ám logikailag hibásan jár el, de a végkövetkeztetés (konklúzió) igaz.

Érzelmekre apellálás további esetei

3. A vitapartner ellentmondásai alapján következtetek álláspontjának elfogadhatatlanságára.

Két fő fajtája:

1. Az ellentmondás az illető cselekvése és állításai között van jelen

Szerkezete:

X személy P-t állítja

X személy nem P-t teszi

X személy P állítása hamis

2. Az ellentmondás az állítások között fedezhető fel.

X személy P-t állítja

X személy nem P-t is állítja

X személy P állítása hamis

Érzelmekre apellálás további esetei

1. Esetre példa:

A dohányzó apuka beront a fia szobájába:

- Kisfiam anyád mondta, hogy elkezdted cigarettázni. A dohányzás ártalmas. Károsítja a tüdőt, az ereket, és különösen veszélyes egy fejlődő szervezetre. A dohányzás ártalmas. Kérlek ne dohányozz!

- Ugyan apu! Pont te mondod, amikor te is szívod. Na ennyit a dohányzás ártalmas voltáról.

A gyermek arra mutat rá, hogy az édesapja következetlen, ebből pedig arra arra következtet, hogy a dohányzás egészségre káros hatásának hangoztatása nem lehet helytálló. Kétségtelen, hogy egy racionális személytől elvárható, hogy ne keveredjen ilyen ellentmondásba, ám ez a fajta ellentmondás **önmagában** még nem cáfolja az állítást magát.

(A 19. századi úgynevezett német irracionalizmus kiemelkedő filozófusának tartott Arthur Schopenhauer etikájában a buddhista rezignációt hirdette, ám életvitelétől ez ilyen magatartás távol állt. Ezért több kritikusa éppen ebből az ellentmondásból következtetett filozófiája tarthatatlanságára. A kritika bizonyos mértékig jogos lehet, amennyiben azt példázza, hogy a javasolt életvitel megvalósítása lehetetlen. Azonban **önmagában** – egy ember életviteléből kiindulva – még nem jelenthet cáfolatot.)

Érzelmekre apellálás további esetei

Nézzük azonban következő példát:

- Kisfiam anyád mondta, hogy elkezdted cigarettázni. A dohányzás ártalmas. Károsítja a tüdőt, az ereket, és különösen veszélyes egy fejlődő szervezetre. Ezért senkinek nem szabad dohányoznia!
- Ugyan apu! Pont te mondod, amikor te is szívod. Ennyit az állításodról!

Ebben az esetben viszont az apa már nem pusztán a dohányzás ártalmas mivoltáról beszél, hanem univerzálisan érvényesnek tartott normativitást fogalmaz meg: „senkinek nem szabad dohányoznia.” Bár ez adott esetben még mindig igaz lehet, ám a gyerek ellenvetése már sokkal megalapozottabbnak mutatkozik: ha ez igaz, akkor az apa miért nem követi ezt az imperatívuszt?

Az érzelmekre apellálás további esetei

2. Amikor az állítások között jelenik meg az ellentmondás.

A vitapartner állítja P-t és nem P-t is. Az ilyen ellentmondás kétségtelen problémát jelenthet az érvelés szempontjából: vagy P vagy nem P az igaz. Ám ebből az ellentmondásból még nem következtethetünk például P hamisságára, ugyanis lehetséges, hogy éppen nem P a hamis állítás. Más szóval **önmagában** az adott ellentmondásból kiindulva önkényesen következtethetünk az egyik vagy a másik állítás hamisságára. (Érdekesség: logikai szempontból a kiinduló tézisek (premisszák) között fennálló ellentmondásból bármi következhet, így az ilyen érvelések érvényesek. **Vigyázat!** Ez nem jelenti azt, hogy az ilyen ellentmondó érvelések következtetése (konklúziója) igaz lenne, csak annyit, hogy az érvelés érvényes.)

Az érzelmekre apellálás további esetei

Vannak azonban olyan esetek, amikor az érvelésben kimutatható ellentmondásból **önmagában** is joggal következtethetünk a következtetés tarthatatlanságára. Ilyen esetekben a konklúzió és a premisszák között található ellentmondás, továbbá az érvelés többnyire önfelszámoló.

Szkeptikus álláspontja: Nem létezik igazság, minden nézőpont kérdése, nem léteznek univerzálisan igaz ítéletek.

Vitapartner: De ez az állításod univerzálisan igaz?

Szkeptikus: Hát persze!

Vitapartner: Na de akkor mégsem igaz az az ítéleted, hogy nem léteznek univerzálisan igaz állítások!

A vitapartner például ebből az ellentmondásból esetleg már joggal következtethet arra, hogy a szkeptikus védeni kívánt állításával kapcsolatban komoly nehézségek adódnak.